

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Buitenlandse Zaken (Stikker), 15 feb. 1950

Mede voor Drees en Götzen, met afschrift aan Canberra.

Met verwijzing naar Canberra nr. 75 en 76 aan U deel ik U mede, dat ik Teppema en De Beus terzake om hun mening heb gevraagd, welke als volgt luidt:

'De Australische nota geeft blijk van 2 bedoelingen, nml. aan de ene kant elke vorm van zeggenschap van RIS over Nederlands Nieuw-Guinea te voorkomen en aan de andere kant vermoedelijk om zo veel mogelijk Australische zeggenschap daarover te verkrijgen.

Uitgaande van de wens van de Nederlandse Regering om Nederlands Nieuw-Guinea in de een of andere vorm voor Nederland te behouden, zal door ons moeten worden getracht de eerste bedoeling te onzen voordele te benutten en tegelijk op beleefde wijze duidelijk te maken, dat wij van de tweede bedoeling niet gediend zijn, tenzij op basis van wederkerigheid ten aanzien van Australisch N.-Guinea.

Met betrekking tot het eerste aspect dienen wij ons er rekenschap van te geven, dat nota aan RIS als voorgesteld op *dit* ogenblik, nu de onderhandelingen over N.-Guinea tussen Nederland en de RIS nog niet zijn begonnen, vermoedelijk door de RIS zou worden beschouwd als een poging, welke door ons is geïnspireerd, om de RIS bij voorbaat onder druk te zetten, hetgeen voor de toch reeds enigszins precaire verhouding niet bevorderlijk zou zijn. Wij zouden er dan ook de voorkeur aangeven, indien de nota pas over circa 1 maand zou worden overhandigd, aangezien de kwestie dan zal staan op de agenda van de conferentie van Unie-ministers, hetgeen voor Australië alsdan een geschikte aanleiding kan vormen voor een dergelijke stap. Overigens ontveinzen wij ons niet, dat zij ook dan zal worden beschouwd als pressie onzerzijds en dat na overhandiging aan de Amerikanen en Britten op geheimhouding niet behoeft te worden gerekend. Ofschoon dus enige vertraging welkom zou zijn, ware de bondgenoot, die zich thans aanbiedt, niet voor het hoofd te stoten ondanks de onbehoorlijke methode om de nota in te dienen tijdens de afwezigheid van Teppema en vooraf reeds aan anderen afschriften te verstrekken. De stemming in de Australische Regering en de publieke opinie is op het ogenblik blijkbaar gunstig voor een demarche bij de RIS inzake N.-Guinea en men weet niet hoe lang dit zal duren. De omstandigheden in Zuidoost-Azië kunnen zich snel wijzigen met gevolg dat Australië over enkele maanden wellicht wederom in de positie zou zijn dat het Indonesië niet onaangenaam wil zijn.

Ik zou U op grond van het bovenstaande willen adviseren in het antwoord aan de Australische Regering tot uiting te brengen, dat ook Nederland van het vitale belang van Nederlands N.-Guinea voor de verdediging van Zuidwest-Pacific ten volle doordrongen is en dat Nederland derhalve beseft, dat wat geschiedt in Nederlands- N.-Guinea van groot belang is voor Australisch N.-Guinea evenals het omgekeerde het geval is. Er bestaat derhalve tussen Nederlands- en Australisch N.-Guinea een natuurlijke belangengemeenschap en de Nederlandse Regering is ten volle bereid om deze belangengemeenschap op basis van reciprociteit in de praktijk tot uitdrukking te brengen.

Voorts ware met de beschouwingen van de Australische Regering, dat Nederlands-N.-Guinea in geen enkel opzicht behalve in het vroegere bestuur een eenheid vormt met Indonesië, instemming uit te spreken. Nederland zal in de komende onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië over de toekomst van N.-Guinea de Regering van Australië zo vaak als dit wenselijk blijkt op de hoogte houden. Het zal uiteraard niet in de bedoeling liggen van de Australische Regering dat zij op de hoogte wordt gehouden van *alle* phases van de onderhandelingen.

Tenslotte ware te verklaren, dat Nederland het aanbod van de Australische Regering om zo nodig financiële of andere bijstand te verlenen voor de ontwikkeling en verdediging van N.-Guinea zeer waardeert. Tegelijkertijd ware er echter op te wijzen, dat Nederland na de

onafhankelijkwording van Indonesië waarschijnlijk een groot overschot zal hebben aan kapitaal, energie en mensen, zodat het in dit opzicht voorshands geen steun zal behoeven van buitenaf. De enige hinderpaal waarop Nederland hierbij stuit is van monetaire aard en deze zou niet kunnen worden overwonnen door hulp van Australië.

Mondeling ware er tenslotte op te wijzen dat, hoewel Nederland geen bezwaar heeft tegen het zenden van de nota als bedoeld, zulks uiteraard door de Australische Regering geschiedt op eigen initiatief en verantwoordelijkheid. Opdat de nota bij de RIS het gewenste effect sortere zoude het gewaardeerd worden, indien dit op de een of andere wijze aan de RIS in de nota of bij haar overhandiging werd duidelijk gemaakt. Eveneens ware door Teppema in een vertrouwelijk gesprek met Menzies te wijzen op de ongebruikelijkheid van het verlenen van afschriften van een diplomatieke nota aan derde Regeringen nog avant de overhandiging van de nota zelve.'

Ofschoon ik mij voor een groot deel met de opinie van Teppema en De Beus kan verenigen, zo gevoel ik mij toch verplicht nog enige opmerkingen over deze zaak te maken in het bijzonder in het licht van het vraagstuk N.-Guinea in het algemeen en de repercussies die dit vraagstuk kunnen hebben op de verhouding van Nederland tot de RIS. Indien de Nederlandse Regering het standpunt mocht innemen, dat zij onder geen omstandigheid wenst dat N.-Guinea na afloop van dit jaar onder de souvereiniteit van de RIS komt, dan acht ik bovenstaand advies technisch verdedigbaar. Zou echter het standpunt worden ingenomen, dat Nederland het met de RIS over deze zaak in de eerste plaats in Unieverband eens moet worden, dan ligt de zaak voor mij anders. Dan betekent dit namelijk dat Nederland onder omstandigheden ook de souvereiniteit van N.-Guinea zou kunnen overdragen aan de RIS bij voorkeur onder het bedingen van een tegenprestatie. In een dergelijk geval is onder alle omstandigheden inmenging van Australië ongewenst. Veel zal afhangen van het feit of de samenwerking tussen Nederland en RIS een werkelijk vruchtbare zal worden. Mocht dit inderdaad het geval zijn, dan is het naar mijn mening zeer de vraag of wij een zodanige samenwerking in de waagschaal mogen werpen voor N.-Guinea. N.-Guinea zal ons immers indien wij het werkelijk tot ontwikkeling zouden willen brengen grote verplichtingen opleggen. Nederland moet dan ook weten of het voor lange tijd zeggenschap in N.-Guinea zal hebben. Het lijkt mij twijfelachtig of het mogelijk zal zijn voor lange tijd deze zeggenschap te krijgen. Indien de verhouding tussen Nederland en RIS zich zou ontwikkelen in ongunstige zin, dan betekent het behoud van N.-Guinea voor Nederland het gevaar van permanente infiltratie van RIS en onrust op N.-Guinea. M.i. is Australische interventie op dit ogenblik derhalve te vroeg en zou ons antwoord feitelijk moeten luiden, dat wij, zo lang zich niet aftekent hoe het overleg tussen Nederland en RIS over N.-Guinea zich in Unieverband zal ontwikkelen, Australische interventie inopportuun achten. Indien Australië werkelijk onder geen voorwaarde zou kunnen goedvinden dat Nederlands-N.-Guinea onder RIS komt, dan zal Australië ook wel bereid zijn op een later ons meer conveniërend tijdstip te interveniëren. Indien Australië in zijn beleid ten aanzien van N.-Guinea alleen zou staan, geloof ik niet dat wij de N.-Guineazaak alleen met Australische hulp zouden kunnen winnen.

Wij moeten dan zeker ook de medewerking hebben van Amerika en zo mogelijk ook die van Engeland. Of de momentele inmenging van Australië door Amerika zou worden toegejuicht waag ik te betwijfelen. Ook dit zou voor mij een reden zijn om Australië aan te raden meer geduld te oefenen. Mocht de kloof tussen Nederland en Indonesië over N.-Guinea onoverbrugbaar blijken, dan wordt het vraagstuk N.-Guinea naar mijn mening een internationaal vraagstuk. In het laatste geval zal door ons natuurlijk moeten worden getracht onze positie zo goed mogelijk te bepalen en zal het de Indonesiërs duidelijk zijn, dat zij niet alleen met de mening van Nederland rekening hebben te houden. Australische demarche op dit moment zal in elk geval de verdenking op ons laden, dat wij de hand in het spel hebben gehad. Het uitblijven van Australische demarche zal op RIS de indruk kunnen maken, dat, aangenomen dat Australische stap thans toch zal uitlekken, Nederland een demarche heeft voorkomen. Een conferentie van Unieministers met N.-Guinea op de agenda na een Australische demarche zal aan deze conferentie een hoogst onaangenaam aspect

geven en zou ertoe kunnen leiden, dat de Unieministers van beide landen zouden moeten beslissen aan Australië te kennen te geven, dat zij over de kwestie N.-Guinea wenselijk te onderhandelen zonder inmenging van het buitenland.

Mijn advies is derhalve aan Australië te verzoeken thans geen stap te ondernemen. Ik heb niet getracht hier te komen tot een unaniem advies omdat ik het essentieel acht voor de voorlichting van de Regering alle aspecten en in het bijzonder ook het advies van Teppema als Gezant in Australië onverkort tot uitdrukking te doen komen.